

ПРО СЕМАНТИЧНУ ІНТЕГРАЦІЮ ЗАПОЗИЧЕНЬ З МОВ АВТОХТОННОГО НАСЕЛЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ США

О.В. Аксютіна

Стаття присвячена проблемі семантичної інтеграції запозичень з аборигенних мов Сполучених Штатів Америки. Автор визначає соціально-історичні чинники, які вплинули на процес інтеграції запозичень з мов автохтонного населення США, розкриває механізми семантичного розвитку цих лексичних одиниць.

Уже в ХХ столітті англomовний центр дедалі частіше і небезпідставно асоціюється зі Сполученими Штатами Америки, що пов'язано з рядом економіко-політичних причин. У зв'язку з цим зростають зацікавленість та відповідно необхідність вивчення мовних та культурних процесів, які мають місце на території США, в їх функціональній взаємодії. До кола проблем для досліджень науковців приєднуються питання впливу не тільки домінуючої мови Сполучених Штатів, англійської, на маргінальні мови, але й зворотний вплив, а саме, вплив мов етнічних меншин на англійську [1;2].

Національно-зумовлена лексика США, тобто американізми, які пов'язані з реаліями цієї країни, відображають особливості матеріальної та духовної культури. Лексичні одиниці, що були запозичені з аборигенних мов індіанців в англійську мову країни, представляють особливий інтерес для нашого дослідження, оскільки, з одного боку, вони відіграють важливу функціональну роль а, з іншого боку, поза увагою дослідників залишається семантична інтеграція цих запозичень в англійській мові.

Метою цієї статті є дослідження процесів інтеграції лексичних одиниць, запозичених з мов автохтонного населення Америки у системі англійської мови. До основних завдань слід віднести:

- визначення соціально-історичних чинників, які вплинули на процес інтеграції запозичень з мов автохтонного населення США;
- виявлення механізмів семантичного розвитку цих лексичних одиниць.

Аборигенні запозичення, як правило, використовуються в англійській мові США для позначення біологічних феноменів та явищ духовної та матеріальної культури племен автохтонного населення. Серед них можна виділити, наприклад, лексичні одиниці, що позначають тварин (*cajuse, chipmunk, muskrat, opossum*), види риб (*menhaden, muskellunge, porgy, quahog*), рослини (*catalpa, catawba, hickory, pecan, persimmon*), їжу (*hominy, hooch, pemmican, succotash, supawn*), предмети побуту (*manitou, potlatch, skookum, totem, rapoose, maskinaw, moccasin*) та інші.

До групи слів, що становить інтерес для нашого дослідження, відносяться лексичні одиниці з мов аборигенів Сполучених Штатів, які інтегрувалися в англійській мові США. Основними критеріями інтеграції ми вважаємо семантичний розвиток запозичень, і їх участь у слово- і фразотворчих процесах. В рамках цієї статті ми будемо досліджувати лише семантичну еволюцію аборигенних запозичень.

Наші спостереження в напрямку інтеграції автохтонних запозичень дає підстави виділити наступні випадки семантичної еволюції: 1) зникнення первісного значення етимона і формування нових значень; 2) збереження первісного значення етимона і розвиток нових лексико-семантичних варіантів.

Зазначимо, що приклади першого випадку є малочисельними і розглянемо декілька з них. Лексема *mugwump* первісно позначало в мові-донорі шамана або чаклуна. В мові-реципієнті позначає 1) впливову людину, а в політичній сфері 2) члена партії, який зберігає за собою право голосувати на виборах, незалежно від партії [3]:

However, in 1964 he supported Lyndon Johnson against Barry Goldwater, and in 1968 he threw his hat in the ring for Hubert H. Humphrey against Mr. Nixon. More likely, Robinson should have been characterized a mugwump. (The New York Times, April 15, 1997).

Іменник *caucus* первісно позначало в аборигенних мовах старійшину. В англійській мові цим словом спочатку вводилося поняття «фракція», а потім «передвиборче засідання» [3]:

In the maneuvering, the Congressional Black Caucus came away with at least \$100 million to help the USDA settle discrimination lawsuits filed by minority farmers (The Daily News, July 28, 2007).

Over late-night bowls of microwave popcorn, the women are as likely to talk about their children as caucus politics (The Daily News July 19, 2007).

Розглянемо другий випадок семантичного розвитку запозичень, коли зберігається реципієнті, використовується для позначення вождя індіанського племені. З часом в англійській мові Сполучених Штатів ця лексема набуває додаткових значень - в політичному жаргоні вона позначає лідера політичної партії, а в стандартній мові вводить поняття важливої, впливової персони, тобто виступає еквівалентом акроніма VIP (very important person) [3]:

Vogue's sachem - ... the model for Meryl Streep's character in the fashion flick based on the book by one-time Wintour assistant Lauren Weisberger - looms large in Karen Yampolsky's upcoming novel about her own stint at Conde Nast (Daily News, July 3, 2006).

У другому випадку метафоричне переосмислення на базі спільної ознаки, яка притаманна для понять, що позначаються – вищий статус в соціумі, поєднується з генералізацією значення.

В англійській мові лексична одиниця *powwow* зберегла етимонне значення і вводить поняття «збір племені для церемонії лікування». Зазначимо, що лексема *powwow* відноситься до мовних комбінацій, які відтворюють звуконаслідування. В англійській мові ця мовна одиниця набуває додаткового значення і в політичному жаргоні позначає нараду. В основі цього метафоричного переосмислення, вірогідно, лежить стереотип про політичну нараду, як про місто, де тривають пусті балачки більшість часу. А потім на базі існуючого поняття з'явилося нове значення в літературній мові – «зустріч», що базується на розширенні значення [3]:

The bloodiest day since the U.S. troop increase began two months ago set the stage for a long-awaited hour-long White House powwow with House and Senate leaders from both parties (The Daily News, April 4, 2007).

A short time later, Democratic leaders Sen. Harry Reid (D-Nev.) and Rep. Nancy Pelosi (D-Calif.) held a powwow with Bush at the White House (Daily News, May 3, 2007).

Зауважимо, що іменник *powwow* проник до сленгу британського варіанту англійської мови і фактично є словом-табу, використовується як синонім слова «bullshit» [5,6].

Лексема *wampum* в мові індіанців позначає «намисто з мушлів». В англійській мові формується нове сленгове значення – «гроші» [7]. Відомим є той факт, що торгівля між аборигенами відбувалася за допомогою обміну предметами. Намиста з мушлів у індіанців слугували еквівалентом грошової одиниці. Ми вважаємо цей випадок комбінацією метафоричного й метонімічного переносу значення за ознакою функціональної схожості.

Так, лексема *wigwam* використовується в мові-реципієнті, як і в мовах автохтонного населення, для позначення одного з видів житла індіанських племен.

Згодом слово набуло додаткового значення «приміщення, яке слугує штаб-квартирою або залом засідань для політичних партій» [3]. При чому, як зазначається в словниках, воно характеризується іронічною конотацією. В приміщеннях, що позначаються словом *wigwam* індіанці збиралися для паління трубки і прийняття важливих рішень [4,с.43].

Наведемо приклади семантичної еволюції, коли в основі семантичних зрушень лежить тільки метафора, що поєднується зі зміною конотації слова. Іменник *apache*, що в мові індіанців позначає представника племені апачей, в стандартній англійській мові США здобуло додаткового значення – «член кримінальної групи»[3]; а в американському сленгу позначає чоловіка, який приділяє значну увагу своїй зовнішності, зокрема користується косметикою [7]. В основі лексико-семантичного варіанту «член кримінальної групи» лежить упереджене уявлення про плем'я апачей, як про агресивне і войовниче (цей стереотип було створено американським кінематографом), хоча історичні джерела свідчать, що це плем'я не було агресивним [4,с.69]. Щодо сленгового значення, то воно пояснюється традицією індіанців розфарбовувати обличчя.

Мовною одиницею *skunk* в англійській мові США позначається скунс - тварина, яка вирізняється неприємним запахом. Не дивно, що це слово набуває додаткового значення - неприємну людину і негативну оціночну конотацію, яка (виділяється словниковою позначкою) [3]. В британському варіанті англійської мови цей іменник використовується в сленгу для образливого позначення негідника [5;6]. Така семантика також базується на метафорі, що пояснюється загальною ознакою для всіх понять – фактор «неприємності» для оточуючих.

Лексична одиниця *moose* – аборигенне запозичення, яке позначає один із видів оленів. Згодом ця лексема набуває в англійській мові додаткового значення - товста людина [3]. Відомо, що північно-американський олень вирізняється від інших великою вагою. В сленгу британського варіанта цей іменник виділяється словниковою позначкою і використовується для образливого позначення незграбної людини.

Іноколи зустрічаються випадки, коли денотативний компонент залишається незмінним, змінюється лише конотація слова. Прикладом може слугувати розповсюджене в американському варіанті слово *squaw*, яке позначає в мові автохтонного населення «жінку». В сленгу ця лексема набуває негативного забарвлення і використовується як зневажливе позначення для жінки взагалі [5;6]. Це можна пояснити тим, що американці європейського походження завжди вважали індіанок непривабливими. До того ж, це враження посилювалося тим, що індіанки мали багато дітей і не слідкували за своєю зовнішністю.

Отже, при інтеграції запозичень з мов автохтонного населення Сполучених Штатів, виділяються два випадки семантичного розвитку. В першому випадку відбувається зникнення первісного значення етимона і формуються нові значення. В другому випадку зберігається первісне значення етимона і розвиваються нові лексико-семантичні варіанти.

ВИСНОВКИ

Науковці стверджують, що при асиміляції запозичень, як правило, спостерігається конкретизація значення [2,с.63], однак наші дослідження у цьому напрямку, стосовно індіанських запозичень на території Північної Америки, демонструють, що частіше має місце генералізація значення, зазвичай в комбінації з іншими прийомами, переважно метафоричним переносом значення. На наш погляд, це пояснюється тим, що запозичення з аборигенних мов, які відображають суто індіанський побут, в англійській мові переносилися, зберігаючи загальне уявлення про них на різні об'єкти американського життя.

Згідно з нашими спостереженнями, аборигенні запозичення, зазвичай, не зустрічаються в стандартній мові Сполучених Штатів, а використовуються, в

основному, в професійних жаргонах, в сленгу англійської мови США. В деяких випадках вони проникли до британської макросистеми мови, де використовуються виключно в сленгу, що спричинено соціокультурними та історичними чинниками.

Щодо подальших досліджень у цьому напрямку, то, на нашу думку, перспективним є більш детальне дослідження проблеми запозичень з аборигенних мов США, які піддалися лексико-семантичним модифікаціям, а також участь цих запозичень у слово- і фразотворчому процесі.

SUMMARY

The article tackles the problem of semantic integration of loan words from the Indian languages in the USA. The author defines social and historical factors which influenced the process of integration of loan words from Indian languages, discovers mechanisms of semantic changes of such words.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Федорчук М.М. Американський варіант англійської мови. – Львів, ПП «Нова книга», 2006. – С. 44-48.
2. Mencken H.L. The American Language: an inquiry into the development of English in the United States. – New York: Knopf, 1957. – 532 p.
3. New Webster's Dictionary and the Thesaurus of the English Language. – Lexicon Publications, Inc.; Danbury, CT, 1997. – 1248 p.
4. White J.M. Everyday Life of the North American Indian. – New York: Dover Publications Inc., 2003. – 256 p.
5. The Slang Thesaurus / Ed. by Jonathon Green. – London: Penguin Books, 1986. – 280 p.
6. The Oxford Dictionary of Modern Slang / compiled by J. Ayto. – New York: Oxford University Press, 1992. – 300 p.
7. Thesaurus of American Slang / Ed. By L. Chapman – London and Glasgow: Collins, 1990. – 489 p.

Надійшла до редакції 25 жовтня 2007 р.